

GOŁĘBIE

B. Nowicki
E. Pawlina
A. Dubiel

rasowe

SPIS TREŚCI

Przedmowa	7	Podstawy hodowli	47
Pochodzenie i udomowienie gołębi	9	Selekcja	47
Rozwój hodowli gołębi	12	Dobór par do rozplodu	49
Zarys anatomii i fizjologii gołębia	17	Metody kojarzenia	51
Układ kostny	17	Metody krzyżowania	56
Układ mięśniowy	20	Zapoczątkowanie hodowli gołębi	59
Układ nerwowy	21	Zachowanie się gołębi	62
Narządy zmysłów	22	Odruchy warunkowe i bezwarunkowe	62
Układ trawienny	24	Hierarchia w stadzie gołębi	63
Narządy moczowe	26	Parowanie się gołębi	64
Układ oddechowy	26	Budowanie gniazda	65
Układ krwionośny i chłonny	28	Wysiadywanie jaj	66
Gruzoły wydzielania wewnętrznego	29	Wykluwanie się piskląt	66
Układ powłokowy	30	Karmienie młodych	67
Układ rozrodczy i powstawanie komórek rozrodczych	31	Pobieranie pokarmu z karmidełka	67
Podstawy genetyki	34	Oddawanie pomiotu	68
Komórka – materialne podłoże dziedziczności	35	Powracanie do gołębnika	69
Zmienność i dziedziczenie cech	36	Trenowanie gołębi lotnych	70
Naukowa interpretacja dziedziczenia cech	36	Rozród gołębi	72
Dziedziczenie cech jakościowych u gołębi pociowych	37	Wzrost i rozwój gołębi	76
Odchylenia od prawidłowości dziedziczenia cech jakościowych	40	Żywienie gołębi	82
Dziedziczenie płci i cech z nią sprzężonych	41	Przygotowanie mieszanek paszowych	84
Mutacje	42	Zapotrzebowanie gołębi na paszę	85
Dziedziczna potworkowość	43	Zadawanie karmy gołębiom	85
Genetyka populacji i cech ilościowych	43	Pojenie gołębi	86
Odziedziczalność cech ilościowych	46	Gołębnik	87
		Typy gołębników	87
		Oświetlenie gołębnika	90

Wyposażenie gołębnika	91	Choroby zakaźne i inwazyjne	116
Obowiązki hodowcy	94	Choroby bakteryjne	116
		Choroby wirusowe	118
Oswajanie gołębi	98	Choroby grzybicze	120
Wystawa gołębi	101	Choroby pasożytnicze	120
<hr/>			
Przygotowanie gołębi do wystawy	101	Rasy gołębi	123
Organizacja wystawy	102	<hr/>	
		Definicja rasy	123
Rysopis gołębia	105	Klasyfikacja ras	125
Użytkowanie mięsne gołębi	108	Charakterystyka niektórych ras gołębi hodo-	
Zwierzęta drapieżne zagrażające		wanych w Polsce	127
gołębiom	110		
Choroby gołębi	113	Literatura	218
<hr/>		Skorowidz ras gołębi	220
Choroby niezakaźne	114	<hr/>	

PRZEDMOWA

Polska literatura zootechniczna z zakresu chowu i hodowli gołębi rasowych ciągle nie należy do bogatych; po II wojnie światowej w naszym kraju opublikowano na ten temat niewiele książek. W roku 1955 została wydana książka „Gołębie” J. Szumana (PWRiL, Warszawa), w roku 1963 „Gołębie, ich rasy i hodowla” autorstwa W. Hermana (PWN, Warszawa), a w roku 1968 „Gołębie” J. Kellera (PWRiL, Warszawa). W roku 1977 ukazało się pierwsze wydanie książki rumuńskiego autora R. Péterfi’ego pt.: „Hodowla gołębi” (PWRiL, Warszawa), a w roku 1982 jej drugie wydanie. W ostatnich latach ukazały się jeszcze dwa opracowania: „Gołębie rasowe” R. Litwińskiego (PWRiL, Warszawa 1995) i „Gołębie” A. Frindta, P. Szeleszczuka i A. Świeckiego (Oficyna Wydawnicza „Hoża”, Warszawa 2000). Zapotrzebowanie na nowe publikacje jest duże.

Również ubogo przedstawia się literatura poświęcona hodowli gołębi pocztowych. Dopiero w roku 1971 wydany został podręcznik „Hodowla gołębi pocztowych” B. Nowickiego i E. Szula (PWRiL, Warszawa). W roku 1994 E. Szul opublikował I tom książki „Gołębie pocztowe. Chów i hodowla” (Wydawnictwo MS). W roku 1997 ukazało się opracowanie B. Nowickiego i E. Pawliny „Gołębie pocztowe. Metody hodowlane”.

Pierwsze wydanie niniejszej książki (PWRiL, Warszawa 1995) zawierało wiadomości o metodach chowu i hodowli gołębi oraz opisy i barwne fotografie 96 ras hodowanych w Polsce. Barwne fotografie gołębi były nowością i stały się wielką pomocą w dokładnym poznaniu i identyfikowaniu cech rasowych gołębi. Książka spotkała się z dużym zainteresowaniem hodowców polskich i zagranicznych, a także miłośników ptaków. Nakład został wyczerpany. W tym czasie autorzy zgromadzili wiele nowych informacji i zdjęć; nowe wydanie jest więc uzupełnione, poprawione i uaktualnione.

Na corocznych regionalnych wystawach gołębi, szczególnie na Ogólnopolskiej Wystawie Gołębi Rasowych i Drobiu Ozdobnego we Wrocławiu w roku 2000, hodowcy prezentowali gołębie wielu ras, które nie zostały opisane w poprzednim wydaniu. Toteż obecne wydanie zostało uzupełnione opisami i fotografiami wielu nowych ras wystawianych w Polsce i poszerzone o ważne informacje z zakresu utrzymania gołębi i metod hodowli. Opisano też niektóre rasy gołębi prezentowane na Europejskiej Wystawie Gołębi Rasowych, Drobiu Ozdobnego, Ptaków Egzotycznych i Królików w Wels (Austria). Łącznie opisano 177 ras. Autorzy wykorzystali także uwagi nadesłane przez hodowców.

Niniejsza książka jest adresowana zarówno do hodowców o długim stażu, jak i do tych, którzy chcą rozpocząć hodowlę gołębi. Debiutanci znajdą w niej odpowiedzi na pytania: jak postępować w pracy hodowlanej, żeby osiągać dobre wyniki i jak uchronić się przed niepowodzeniami. Zrezygnowano ze szczegółowego opisywania zagadnień, które można znaleźć w specjalistycznych podręcznikach (np. przemiana materii, właściwości poszczególnych witamin i związków mineralnych). W handlu znajdują się preparaty witaminowe i mieszanki mineralne opracowane przez wybitnych znawców żywienia ptaków, wystarczy więc zastosować się do załączonych instrukcji. Ideą autorów było wskazanie, jak skutecznie prowadzić chów i hodowlę gołębi, a nie naukowe zgłębianie przyczyn takiego postępowania. Zajęłoby ono sporo stron książki, a niewielu czytelników by z tego skorzystało. Jak bowiem wykazały badania Bonczara i Augustyńskiego (1994) oraz Pawliny i Walczaka (2000) większość hodowców gołębi (odpowiednio: 72 i 81%) to ludzie o zawodowym i średnim wykształceniu. Ich interesuje przede wszystkim praktyczna strona chowu i hodowli, a mniej dociekania naukowe. Zainteresowani naukowymi problemami hodowli, znajdują je w publikowanych oryginalnych pracach naukowych lub podręcznikach akademickich. Ponieważ jednak nie można prowadzić hodowli bez pewnych elementarnych wiadomości z zakresu genetyki, te trudne zagadnienia starano się opracować w tej książce jak najprzystępniej.

Polski Związek Hodowców Gołębi Pocztowych zrzesza około 42 500 hodowców, a Polski Związek Hodowców Gołębi Rasowych i Drobiu Ozdobnego 2500 hodowców. Ponadto duża jest liczba hodowców niezrzeszonych. Są oni „zniewoleni” przez swoich podopiecznych i mamy nadzieję, że chętnie nabędą tę nową pozycję literatury. Będziemy wszystkim wdzięczni za uwagi dotyczące tego wydania książki.

Autorzy poczuwają się do miłego obowiązku serdecznego podziękowania zarządom Dolnośląskiego, Poznańskiego i Włocławskiego Związku Hodowców Gołębi Rasowych i Drobiu Ozdobnego za życzliwość, okazaną pomoc i cenne uwagi oraz umożliwienie wykonania zdjęć gołębi wystawionych na organizowanych przez nich wystawach. Podziękowania składamy również hodowcom, którzy wyrazili zgodę na wykonanie fotografii ich ptaków i gołębników. Za przesłane materiały i cenne uwagi na temat pierwszego wydania książki autorzy składają podziękowanie: Leonowi Cybulkinowi, Stanisławowi Czekanowskiemu, Jerzemu Hryniewiczowi, Maciejowi Kolińskiemu, Jerzemu Łyskawie, Zygmuntowi Reklewskiemu, Ryszardowi Suskiemu, Tomaszowi Szymkiewiczowi, i Antoniemu Świeckiemu.

na, zwane sterówkami (rys. 32). Przed utratą ciepła i przed wilgocią chronią ciało krótkie, zachodzące na siebie pióra nitkowate; nie mają one chorągiewek i są przykryte piórami pokrywowymi.

Pióro powstaje z komórek śródskórnych, tworzących wzgórek w skórze właściwej. Pióra osadzone są w skórze pod kątem ostrym, pochylone stosinami ku tyłowi ptaka. Ich rozmieszczenie nie jest bezładne; wyrastają one pasami na całym ciele. Można je obserwować u piskląt porastających w pióra. Takich pasów jest na ciele ptaka dziewięć.

Pióra ze względu na spełniane przez nie funkcje można podzielić następująco (rys. 33):

Rys. 33. Rodzaje piór gołębia:

1 – lotka pierwszego rzędu; 2 – lotka drugiego rzędu;
3 – sterówka; 4 – pióra pokrywowe; 5 – pióro puchowe;
6 – puch

– lotki pierwszego rzędu w liczbie 10, osadzone na członach palców drugiego i trzeciego oraz w okolicy kości śródreżca; masa jednej lotki wynosi ok. 0,275 g;

– lotki drugiego rzędu, osadzone na kości łokciowej przedramienia; pióra kciuka tworzą skrzydełko;

– pióra pokrywowe, ułożone warstwowo i zachodzące na siebie dachówkowato; pokrywają one i osłaniają zarówno podstawowe części lotek od dolnej i górnej strony skrzydła, jak również znaczną część ciała ptaka, a w okolicy ogona tworzą zespoły piór, zwanych pokrywami nadogonowymi i podogonowymi (u gołębi pocztowych pióra podogonowe są

obfite i sięgają daleko ku tyłowi, do połowy długości sterówek);

– sterówki, osadzone wachlarzowato na końcu ogona; u gołębi występuje z reguły 12 sterówek, z tym że u ras szerokoogoniastych może ich być 18, a u pawików – 32–42;

– pióra puchowe, leżące pod piórami pokrywowymi; wytwarzają one tzw. puder, czyli drobne ziarenka rogowe, które w dotyku przypominają talk.

Puder chroni pióra przed zawilgoceniem, nadaje upierzeniu połysk, a czasami barwę. Jego obecność świadczy o właściwej pielęgnacji i odżywianiu gołębi. Gołębie często brane do rąk, zwłaszcza wilgotnych, tracą puder; ich pióra nie wyglądają wtedy okazale. Niektórzy hodowcy są uczuleni na puder (reagują alergicznie), co objawia się podrażnieniem oczu i dróg oddechowych.

Pierzenie u gołębi występuje okresowo, każdego roku. Rozpoczyna się w sierpniu i trwa do końca października. Zmiana lotek i sterówek następuje w określonej kolejności i tym samym nie powoduje niezdolności do lotu w okresie pierzenia. Najpierw wypada lotka ze środka skrzydła, a potem kolejno lotki osadzone po obu jej stronach. Lotka pierwsza wypada jako ostatnia. Wypadanie sterówek przebiega od środka ogona na prawo i lewo ku jego brzegom. Ostatnie więc wypadają sterówki skrajne.

Gołębie troszczą się o swoje pióra. Pielęgnują je za pomocą dzioba, otrząsania się, prężenia skrzydeł i rozchylania sterówek. Ujmując poszczególne pióra dziobem, natłuszczają je oleistą wydzieliną gruczołu kuprowego. Gołębie chętnie korzystają z udostępnionej im kąpieli wodnej; na deszczu podnoszą skrzydło leżąc na boku, a w baseniku – trzępiąc skrzydłami zanurzają przód ciała w wodzie. Po kąpieli otrzępują się i suszą.

Układ rozrodczy i powstawanie komórek rozrodczych

Układ rozrodczy samca składa się z dwu owalnych jąder, prawego i lewego (nieco większego), oraz nasieniowodów. Jądra leżą w jamie brzusznej. Wielkość ich zmienia się wraz z wiekiem i

Karmienie młodych

Karmienie młodych jest odruchem bezwarunkowym, wyzwalającym się pod wpływem piskląt domagających się pokarmu od rodziców. Pisklęta chore i osłabione nie domagają się pokarmu, toteż nie są karmione. Jest to jeden z przejawów działania selekcji naturalnej eliminującej osobniki słabe, a faworyzującej jedynie osobniki zdrowe. Wraz z padłym pisklęciem zostają wyeliminowane ze stada geny braku dostosowania do warunków bytowania.

W pierwszych dniach życia pisklę nie może utrzymać się na nogach podczas domagania się o karmę, dlatego energicznie wyciąga szyję ku górze, porusza głową w poszukiwaniu dzioba rodzica. Wtedy rodzic rozwiera swój dziób i pozwala pisklęciu na wprowadzenie jego dzióbka prawie do gardzieli. Następuje odruch wymiotny i pokarm (przez pierwsze 3 dni mleczko) przetacza się do przełyku pisklęcia. Z reguły rodzic karmi raz jedno, raz drugie pisklę indywidualnie, ale dość często się zdarza, że oba pisklęta w tym samym czasie wprowadzają swoje dzióbki do gardzieli rodzica i są karmione jednocześnie. Wola obficie nakarmionych piskląt po dotknięciu robią wrażenie gumowych baloników wypełnionych wodą. Długość wypełnionego wola jest prawie równa długości pozostałej części ciała.

Pisklęta do 10. dnia życia są karmione zarówno w dzień, jak i w nocy. Po tym okresie karmienie odbywa się tylko w dzień. Rodzice karmią pisklęta do 30. dnia życia, 4–5 razy na dobę, zależnie od częstości podawania im paszy i żerowania w polu, a więc od dostępu do karmy. Zazwyczaj pisklęta podwajają swoją masę ciała (tzn. masę stwierdzoną tuż po wykluciu się) jeszcze przed upływem 48 godzin. Zdrowe pisklęta zachowują się spokojnie; nie wydają pisków, zwłaszcza gdy ogrzewa je jedno z rodziców. Wodę pisklęta otrzymują wraz z pokarmem. Z reguły rodzic po pobraniu karmy podchodzi do poidelka i pije wodę. Dzięki temu pobrany pokarm łatwiej przechodzi z wola rodzica do wola pisklęcia. Po wyczerpaniu się wody w wolu rodzica karmienie piskląt jest utrudnione; ziarna zatrzymują się w przełyku, następuje swoiste zacopowanie. W takich wypadkach rodzic najpierw ponownie pobiera wodę, a potem kontynuuje karmienie.

Młódki w wieku 4 tygodni próbują wydostać się z celi gniazdowej na teren gołębnika. Jeżeli nie są one odłączone od rodziców, tzn. nie zostaną przeniesione do gołębnika przeznaczonego dla młodych, to karmione są przez rodziców poza celą. Można wówczas obserwować, jak młódki biegają za swoimi rodzicami, a także za innymi gołębiami, i domagają się pokarmu. Zazwyczaj obcy rodzic odpędza takie pisklęta, uderzając je dziobem, ale częściej ucieka przed natrętami. Doświadczone pisklę ostrożnie zbliża się do niecałkiem rozpoznanego rodzica. Zdarza się, że pisklę zostaje nakarmione przez obcego rodzica, a czasem przez samotnego samca.

W wieku 35 dni gołębie są już zupełnie samodzielne w pobieraniu karmy. Nakarmione do syta młode zachowują się spokojnie. Jeśli jednak rodzice mają jeszcze wola pełne karmy, to podchodzą do młódków i zachęcają, prowokując je do przyjęcia pokarmu. Wydają wtedy sygnały zachęty – urywane hu, hu, a następnie wykonują ruchy wymiotne, lekko potrząsając przodem ciała. Rodzice karmią swoje młode wspólnie przez 4 tygodnie. Po tym okresie karmieniem zajmuje się już tylko samiec, gdyż samica znosi kolejne jaja.

Pobieranie pokarmu z karmidełka

Pobieranie pokarmu z karmidełka jest odruchem warunkowym, nabywanym w bardzo krótkim czasie; właściwie natychmiast po zaobserwowaniu tej czynności u starszego ptaka. Młode gołębie, odczuwając głód i mając dostęp do paszy, zaczynają samodzielnie pobierać karmę. Z początku czynność ta jest wykonywana bardzo niezgrabnie. Nie wszystkie ziarna są połykane, a od podejścia do ziarna, wzięcia go do dzioba, opuszczenia raz i drugi na posadzkę, a następnie połknięcia upływa niekiedy 30 sekund. Pełną sprawność w szybkim pobieraniu i połykaniu ziarn gołąb osiąga dopiero w drugim miesiącu życia (7.–8. tydzień).

Gołąb dojrzały i fizycznie sprawny, jeśli jest głodny lub w obecności konkurenta, pobiera np.

normalne”. Powtarzające się schematyczne opisy ras są dla Czytelnika monotonne i nużące. Dlatego zrezygnowano ze szczegółowego opisu wszystkich cech gołębi przedstawionych na fotografiach, a uwzględniono te cechy, które nie są widoczne lub charakteryzują wielkość, np. masa ciała czy długość tułowia. Na fotografiach przedstawione są gołębie, które zostały nagrodzone lub uzyskały wysokie oceny na wystawach ogólnopolskich i regionalnych. Są więc gołębiami wzorcowymi lub bardzo zbliżonymi do wzorca. Tak więc Czytelnik na podstawie opisu cech rasowych gołębia i zamieszczonej fotografii, będzie miał obraz wzorcowego ptaka danej rasy.

Kandydaci na sędziów, oceniających gołębie na wystawach, mają natomiast do dyspozycji katalog pt. „Wzorce gołębi rasowych” występujących na wystawach w Polsce, opracowany w 2001 r. przez E. Czepczyńskiego i M. Kolińskiego, ciągle uaktualniany i zawierający szczegółowy opis cech rasowych, na którego podstawie w czasie sędziowania mogą stwierdzić, jak dalece oceniany gołąb odbiega swoim pokrojem od wymaganego wzorca lub jak jest do wzorca zbliżony.

Charakterystyka niektórych ras gołębi hodowanych w Polsce

Akermański

Jedna z najstarszych ras ukraińskich, zaliczana do grupy gołębi lotnych.

Gołębie stosunkowo duże i długie. Głowa w kształcie kostki do gry. Czoło wysokie. Od strony dzioba znajduje się czub, a z tyłu głowy duża i szeroka korona. Dziób krótki, u nasady szeroki, barwy białej. Woskówki małe. Obwódki oczu szerokie, barwy cielistej. Tęczówki barwy perłowej, tylko u ptaków białych ciemne. Szyja robi wrażenie grubej, nieco podana do tyłu. Linia grzbietu opada ku tyłowi. Skrzydła noszone poniżej sterówek. Lotki i sterówki długie. W ogonie jest 14–18 szerokich sterówek. Nogi krótkie, skoki nieopierzone. Pazurki jasne.

Akermański

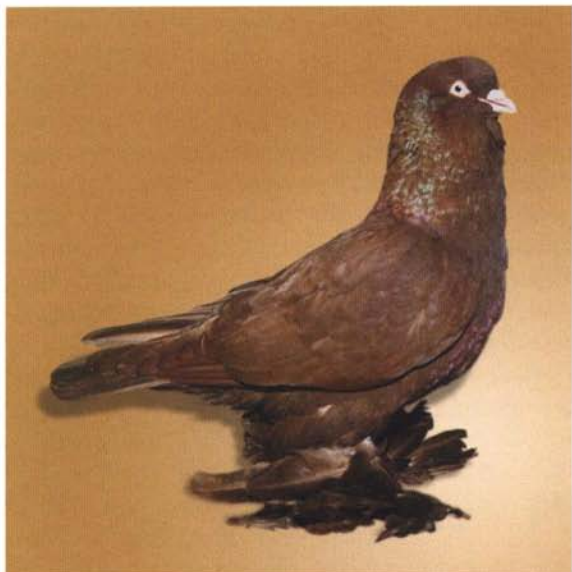
Ubarwienie: jednokolorowe (czarne, czerwone, żółte, kawowe i białe) lub z rysunkiem (marmurkowe, barwnogłowe, białopierśne) i pstre (w kolorach: czarnym, czerwonym, żółtym, kawowym i niebieskim). Gołębie z rysunkiem mają zawsze barwne lotki I rzędu i sterówki, a szyję i pierś białe.

Antwerpski wystawowy

Nazywany jest też belgijskim ozdobnym gołębem pocztowym. Rasa otrzymana w XIX w. w Belgii, która jest kolebką gołębi pocztowych, w wyniku krzyżowania antwerpskiego gołębia pocztowego i mewki. U tej rasy zachowana jest zdolność lotna i zdolność samodzielnego odchowywania młodych.

Sylwetką – z wyjątkiem dzioba – przypomina gołębia pocztowego. Ma jednak nieco krótszy tułów, głowę dużą i gładką, o wypukłym czole, dziób krótszy i grubszy niż gołąb pocztowy, z dużymi gładkimi woskówkami. Obwódki oczu średniej szerokości, białoszare. Oczy duże, o czerwono-pomarańczowych tęczówkach. Sylwetka robi wrażenie krępej. Szyja średniej długości o piono-

Staroholenderski lotny

Stawak czeski

Bureš i wsp. (1974) stwierdzają, że rasa ta została wyhodowana w Czechach przed kilkoma wiekami, a obecnie w tym kraju jest bardzo rozpo-

Stawak czeski

wszechniona. Reprezentuje grupę garłaczy średniej wielkości.

Długość ciała 38–42 cm. Głowa gładka. Dziób średniej długości, klinowaty, o barwie marchwi. Tęczówki barwy perłowej lub białej. Tułów ustawiony prawie pionowo, a nadęte wole nabiera kulistego kształtu. Nogi średniej długości, a skoki i palce nieopierzone. Pazurki o barwie cielistej. Hodowcy czescy wyodrębnili wiele barwnych odmian: jednobarwne, jednobarwne z białymi pasami, białe z czółkiem, białe z czarnymi lub czerwonymi pasami na skrzydłach, srokate, tygrysie, płowe.

Stawak polski

Rasa ta została skonsolidowana na Śląsku. Nazwę „stawak” wprowadzili do literatury gołębiarskiej Cześć. Odzwierciedla ona charakter lotu; wzbijanie się w górę z głośnym klaskaniem skrzydłami, a następnie opadanie z pionowo uniesionymi skrzydłami. Taki manewr lotu powtarza się w podobnych odstępach czasu. Stąd linia lotu ma kształt fali. Stawaki rozpowszechniły się na zachodnich i północnych obszarach Polski. Zaliczany do grupy gołębi ozdobnych dętych.

Stawak polski

SKOROWIDZ RAS GOŁĘBI

- A**
Akermański 127
Alflösi – p. körösi 160
Antwerpski wystawowy 127
- B**
Bagdeta czeska 128
Bagdeta norymberska 128
Barabańszczyk – p. turkot bucharski 207
Barwnogłówka królewiecka 129
Barwnogłówka poznańska 129
Barwnogłówek królewiecki – p. barwnogłówka królewiecka 129
Belgijski ozdobny gołąb pocztowy – p. antwerpski wystawowy 127
Belgijski pocztowy – p. brodawczak polski 135
Benezowski 130
Berliński długodzioby 130
Berliński krótkodzioby 131
Besarabski – p. litewski tygrysowaty 166
Białogłówka elbląska 131
Białogłówka gumbińska 132
Białoogon południowoniemiecki 132
Białoogon saksoński 133
Białoogon turyński 133
Białooki – p. czystooki 141
Bielcki krótkodzioby 134
Bieluch – p. białooki, czystooki 141
Bij reński 134
Blondyneta – p. mewki orientalne 171
Blueta – p. mewki orientalne 171
Błękitny – p. lazurek 165
Bocian budapeszteński – p. budapeszteński wysokolotny 137
Bocian polski – p. dolnośląski biały łapciaty 142
Brodawczak lwowski – p. brodawczak polski 135
Brodawczak polski 135
Budapeszteński białotarczowy 135
Budapeszteński krótkodzioby 135
Budapeszteński wysokolotny 137
Buz – p. damasceński 141
- C**
Carneau 137
Cauchois 138
Czajka saksońska 138
Czajka turyńska 139
Czeski wysokolotny 139
Czilik rostowski 140
Czubaty z Soultz 140
Czung – p. gołoszyjka rumuńska 153
Czystooki 141
Czystooki bieluch królewiecki – p. czystooki 141
Czystooki murzyn królewiecki – p. czystooki 141
- D**
Damasceński 141
Dęty południowoniemiecki 142
Dolnośląski biały łapciaty 142
Dominikana – p. mewka polska 170
Dragon 142
- F**
Felegyhazer 143
Frankoński tarczowy 143
Fryzowany – p. loczek 166
- G**
Gancel – p. koroniarz sercaty 160
Garłacz amsterdamski 144
Garłacz angielski 144
Garłacz angielski karłowaty 145

Garłacz brneński 146
Garłacz górnośląski białogłowy 146
Garłacz górnośląski koroniarz 147
Garłacz hanacki 147
Garłacz heski 148
Garłacz holenderski 148
Garłacz pomorski 148
Garłacz siodłaty 149
Garłacz staroholenderski – p. garłacz holenderski 148
Garłacz staroniemiecki 150
Garłacz śląski łysy – p. garłacz górnośląski białogłowy 146
Garłacz voorburski 150
Garłacz wiedeński – p. garłacz brneński 146
Garłacz z Norwich 150
Gdański wysokolotny 151
Giant homer 152
Gil 152
Gołoszyjka rumuńska 153
Grzywacz polski 153

H

Hamburski szymel 154

I

Indian 154
Indian pardubicki – p. bagdeta czeska 128

J

Jakobin – p. perukarz angielski 184
Jaskółka norymberska 155
Jaskółka turyńska 155
Jejski dwuczuby 156

K

Kalifornijski opasowy 156
Kapucyn – p. perukarz angielski 184
Karier 157
Kasselski 157
Kędzierzawy – p. loczek 166
King 158
Kiszyniowski krótkodzioby 158
Kłajpedzki wysokolotny 159
Koroniarz końcący 159
Koroniarz sercący 160

Koszua – p. cauchois 138
Körösi 160
Krakowski końcący – p. koroniarz końcący 159
Krakus – p. sroka krakowska 196
Krakus perłowy – p. perłowy 184
Kriukowski biały 161
Krótkodzioby polski – p. staluch polski, szek polski 197, 201
Krótkodzioby wywrotek polski – p. maściuch polski 167
Krymka białostocka 161
Krymka litewska – p. mniszka tulska 174
Krymka polska 162
Kurak austriacki – p. kurak srokaty 164
Kurak maltański 163
Kurak modeński 163
Kurak srokaty 164
Kurak węgierski – p. kurak srokaty 164

L

Lahore 164
Lazurek 165
Lentacz rzewski – p. wstępowy rzewski 213
Libański 165
Listonosz – p. pocztowy sportowy 186
Litewski tygrysowaty 166
Loczek 166
Loczkowany – p. loczek 166
Lodowy – p. lazurek 165

Ł

Łabędź stargardzki – p. stargardzki pulsujący 198
Łódzki pstry 167

M

Maściuch polski 167
Maściuch wiedeński – p. wiedeński krótkodzioby 211
Memeler – p. kłajpedzki wysokolotny 159
Mewka chińska 168
Mewka egipska jednokolorowa 169
Mewka lwowska – p. mewka polska 170
Mewka niemiecka tarczowa 169
Mewka polska 170
Mewka staroniemiecka 170

Mewka turbit – p. turbit angielski 206
Mewki orientalne 171
Mittelhauser 172
Mnich południowoniemiecki 172
Mniszka kijowska 173
Mniszka tulska 174
Modena angielska 174
Modena niemiecka 174
Mondain 175
Mondain francuski – p. mondain 175
Montauban 175
Mookee 176
Motyl warszawski 176
Murzyn polski 177
Murzynek lotny łapciaty 177
Murzynek śląski 178

N

Niemiecki długodzioby jednobarwny 178
Niemiecki długodzioby lotny – p. niemiecki długodzioby jednobarwny 178, sroka niemiecka 196, podbródek niemiecki 187
Niemiecki wystawowy 179

O

Oficer – p. maściuch polski 167
Olbrzym amerykański 179
Olbrzym rzymski 179
Olbrzym węgierski 180
Orlik polski 181
Orlik wileński 181

P

Pasiak srebrzysty 182
Pawik 182
Pawik indyjski 183
Pawik węgierski 183
Perkel – p. budapeszteński wysokolotny 137
Perłowy 184
Perski – p. zamojski 216
Perukarz angielski 184
Perukarz staroholenderski 185
Pocztowy ozdobny – p. niemiecki wystawowy 179
Pocztowy sportowy 186
Pocztowy standard 186
Podbródek niemiecki 187

Polska sroka perłowa – p. perłowy 184
Polski długodzioby lotny – p. pasiak srebrzysty 182, perłowy 184, srebrniak polski 194
Polski koziołek – p. maściuch polski 167
Polski krakowski końcący – p. koroniarz końcący 159
Polski orlik tarczowy – p. polski tarczowy wysokolotny 187
Polski siwek – p. srebrniak polski 194
Polski tarczowy wysokolotny 187
Południowoniemiecki tarczowy 188
Praski krótkodzioby 188

R

Roller orientalny 189
Rostowski białopierśny 189
Rostowski łabędź 190
Rostowski pulsujący 190
Ryś polski 191

S

Saarlandzki 192
Saksoński barwnopierśny 192
Satyneta – p. mewki orientalne 171
Show homer 192
Siwek polski – p. srebrniak polski 194
Skowronek koburski 193
Skowronek norymberski 194
Sokół gdański – p. gdański wysokolotny 151
Srebrniak polski 194
Srebrniak rostowski – p. rostowski łabędź 190
Srocza polska krótkodzioba 195
Sroka angielska 195
Sroka krakowska 196
Sroka niemiecka 196
Srokacz berhardyński 197
Staluch polski 197
Stargardzki łabędź – p. stargardzki pulsujący 198
Stargardzki pulsujący 198
Starodawny kapucyn holenderski – p. perukarz staroholenderski 185
Staroholenderski lotny 198
Staromikołajewski – p. orlik polski 181
Stawak czeski 199
Stawak polski 199
Stralsundzki 200

Strasser 200
Swift egipski 201
Szek polski 201
Szpak białogłowy 202
Szpak duński – p. szpak złocisty 203
Szpak niebieski 202
Szpak srebrzysty 203
Szpak złocisty 203
Szwajcarski jednobarwny 203

Ś

Śląski tarczowy 204

T

Taszkiencki dwuczuby 204
Teksaski 205
Tippler angielski 205
Tippler zagłębiowski 206
Torkut – p. turkot bucharski 207
Turbit angielski 206
Turkot altenburski 207
Turkot bucharski 207
Turkot drezdeński 208
Turkot frankoński 208
Turkot niemiecki dwuczuby 209
Turkot vögtlandzki 209

Turyński tarczowy 210
Turyński złocisty 210

W

Wiedeński białotarczowy 211
Wiedeński długodzioby – p. wiedeński lotny 212
Wiedeński gancel – p. wiedeński krótkodzioby 211
Wiedeński krótkodzioby 211
Wiedeński lotny 212
Winerek – p. wiedeński lotny 212
Wolżański czerwonopierśny 212
Wrocławski mięsny 213
Wstęgowy rżewski 213
Wywrotek mazurski 214
Wywrotek odeski 214
Wywrotek pomorski – p. wywrotek wschodniopruski 215
Wywrotek wschodniopruski 215

Z

Zakonniczka niemiecka 215
Zamojski 216

Ż

Żarowy tulski 217

Prof. dr hab. Bolesław Nowicki był wieloletnim kierownikiem Katedry Genetyki i Ogólnej Hodowli Zwierząt Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Autor i współautor wielu publikacji z zakresu genetyki i hodowli zwierząt, podręczników akademickich, a także książek o chowie i hodowli gołębi. Jest hodowcą gołębi. Wyhodował nową rasę gołębi mięsnych, znaną jako wrocławski mięsny.

Prof. dr hab. Edward Pawlina jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym Katedry Genetyki i Ogólnej Hodowli Zwierząt Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, autorem licznych publikacji i podręczników akademickich, a także fotografii różnych ras zwierząt, w tym gołębi. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego.

Prof. dr hab. Andrzej Dubiel jest pracownikiem naukowo-dydaktycznym Katedry Kliniki Rozrodu Zwierząt Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu, autorem i współautorem publikacji z dziedziny weterynarii i rozrodu zwierząt oraz podręczników akademickich, a także przyrodnikiem i hodowcą zwierząt, w tym gołębi. Jest członkiem Dolnośląskiego Związku Hodowców Gołębi Rasowych i Drobiu Ozdobnego.

ISBN 978-83-09-99000-0

9 788309 990000